YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

9 päivänä marraskuuta 2000 *

Asiassa C-387/98,

jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on saattanut tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Coreck Maritime GmbH

vastaan

Handelsveem BV ym.

ennakkoratkaisun tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 17 artiklan 1 kappaleen tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettu teksti s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 388, s. 1) ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 285, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: D. A. O. Edward, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit P. Jann (esittelevä tuomari) ja L. Sevón,

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Coreck Maritime GmbH, edustajanaan asianajajat R. S. Meijer, Haag, ja G. J. W. Smallegange, Rotterdam,

— Handelsveem BV ym., edustajanaan asianajaja J. K. Franx, Haag,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön eurooppa-oikeuden osaston osastopäällikkö M. A. Fierstra,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori U. Leanza, avustajanaan valtionasiamies O. Fiumara,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään R. Magrill, Treasury Solicitor's Department, avustajanaan L. Persey, QC,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja J. L. Iglesias Buhigues ja oikeudellisen yksikön virkamies P. van Nuffel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Coreck Maritime GmbH:n, Handelsveem BV:n ym:iden, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission 10.2.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 23.3.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hoge Raad der Nederlanden on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 23.10.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 29.10.1998, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla (jäljempänä pöytäkirja) neljä ennakkoratkaisukysymystä tämän 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 17 artiklan 1 kappaleen tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 388, s. 1) ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 285, s. 1; jäljempänä yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Coreck Maritime GmbH, jonka kotipaikka on Hampuri (Saksa) ja joka on asiassa kyseessä olevien konossementtien liikkeeseenlaskija (jäljempänä Coreck), ja Handelsveem BV, konossementtien haltija, V. Berg and Sons Ltd ja Man Producten Rotterdam BV, konossementeissa tarkoitettujen tavaroiden omistajat, sekä The Peoples Insurance Company of China, kyseisten tavaroiden vakuuttaja (jäljempänä kokonaisuutena Handelsveem ym.); asia koskee konossementteihin sisältyvien oikeuspaikkalausekkeiden pätevyyttä.

Yleissopimus

3 Yleissopimuksen 17 artiklan 1 ja 2 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuo tuomioistuin tai tuon valtion tuomioistuimet toimivaltaisia ratkaisemaan asian. Tällainen tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, vahvistettava kirjallisesti, tai

b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä, tai

c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudattama.

Jos kummankaan tuollaisen sopimuksen tehneen asianosaisen kotipaikka ei ole missään sopimusvaltiossa, toisten sopimusvaltioiden tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia tutkimaan asiaa, jolleivät sopimuksen mukaan toimivaltainen tuomioistuin tai toimivaltaiset tuomioistuimet ole katsoneet, ettei sillä tai niillä ole toimivaltaa asiassa."

Pääasia

4 Vuonna 1991 kuljetettiin Qingdaosta (Kiina) Rotterdamiin (Alankomaat) useita maapähkinänsydäneriä Sevryban, joka on Murmanskiin sijoittautunut Venäjän oikeuden mukaan perustettu yhtiö, omistamalla aluksella Coreckin, joka oli aluksen aikarahtaaja, ja lastinantajan tekemän kuljetussopimuksen mukaisesti.

5 Kuljetusta varten Coreck antoi useampia konossementteja, jotka sisälsivät muun muassa seuraavia sopimusehtoja:

"3. Riitojen ratkaisu

Kaikki tästä konossementista aiheutuvat riita-asiat käsitellään siinä maassa, jossa on rahdinkuljettajan päätoimipaikka, ja tämän maan lakia sovelletaan, jollei tästä konossementista muuta johdu."

"17. Rahdinkuljettajan määritelmä

Sopimus, jota tämä konossementti ilmentää, on tehty tässä konossementissa nimetyn kauppiaan ja aluksen omistajan (tai sijaantulijan) välillä ja näin ollen sovitaan, että mainittu omistaja vastaa yksin kaikista vahingoista tai menetyksistä, jotka aiheutuvat kuljetussopimuksesta johtuvien velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyömisestä, liittyivät ne laivan merikelpoisuuteen tai eivät. Mikäli edellä esitetystä huolimatta näytetään, että jokin muu taho on rahdinkuljettaja ja/tai tämän sopimuksen nojalla kuljetettavien tavaroiden hallussapitäjä, tämä toinen taho voi vedota kaikkiin laissa tai tässä konossementissa säädettyihin vastuurajoituksiin tai vastuuvapautuksiin.

Lisäksi sovitaan, että koska linja, yritys tai agentti, joka antaa tämän konossementin aluksen päällikön nimissä ja lukuun, ei ole toimenpiteen osapuoli, mainittu linja, yritys tai agentti ei ole missään vastuussa kuljetussopimuksesta, ei rahdinkuljettajan ominaisuudessa eikä tavaroiden hallussapitäjän ominaisuudessa."

6 Konossementtien etusivulle oli painettu seuraava teksti:

"'Coreck' Maritime G.m.b.H Hamburg"

7 Handelsveem ym. haastoivat 5.3.1995 yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan nojalla Sevryban ja Coreckin vastaajiksi Rechtbank te Rotterdamiin, joka on kantajien mukaan konossementeissa tarkoitettu purkaussatama, saadakseen vahingonkorvauksen kantajien väittämän mukaan kuljetuksen aikana tavaroille aiheutuneista merivahingoista.

8 Coreck väitti, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, ei ole toimivaltainen, vedoten konossementeissa oleviin oikeuspaikkalausekkeisiin. Rechtbank te Rotterdam jätti 24.2.1995 antamassaan tuomiossa soveltamatta lauseketta ja katsoi itsensä toimivaltaiseksi asiassa sillä perusteella, että tällaisen lausekkeen pätevyys edellyttää, että toimivaltainen tuomioistuin on helposti pääteltävissä, eikä näin ollut tässä tapauksessa. Gerechtshof te 's-Gravenhage, jossa Coreck haki muutosta, pysytti 22.4.1997 tekemällään päätöksellä ensimmäisessä oikeusasteessa tehdyn päätöksen.

9 Hoge Raad der Nederlanden, jonne Coreck teki valituksen, on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat neljä ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan ensimmäistä virkettä (erityisesti ilmaisua 'ovat sopineet'), yhdessä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, jonka mukaan 'tämän artiklan tehtävänä on taata, että oikeuspaikkalausekkeen ilmentämä sopimuspuolten sopimus, jossa määrätään toimivaltaisesta tuomioistuimesta ja näin poiketaan yleissopimuksen 2, 5 ja 6 artiklassa määrätyistä toimivaltaa koskevista yleisistä säännöistä, käy ilmi *selvästi ja täsmällisesti*', tulkittava siten, että

a) jotta oikeuspaikkalausekkeet olisivat päteviä sopimuspuolten välillä, edellytetään joka tapauksessa, että lauseke on muotoiltu siten, että (myös) muille kuin sopimuspuolille — ja myös tuomioistuimelle — on pelkästään sen sanamuodon perusteella selvää tai siitä voidaan yksinkertaisella tavalla päätellä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan ne riidat, jotka syntyvät kyseistä lauseketta koskevasta oikeudellisesta suhteesta, tai siten, että

b) alusta lähtien tai nykyisin, Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan eri versioihin tehtyjen yhä pidemmälle menevien lievennysten ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön seurauksena tai niihin liittyen, jotta oikeuspaikkalausekkeen voitaisiin katsoa olevan pätevä, riittää, että

sopimuspuolille itselleen on (muiden) asiaan liittyvien seikkojen perusteella selvää, mikä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan kyseiset riita-asiat?

2) Koskeeko Brysselin yleissopimuksen 17 artikla oikeuspaikkalausekkeen pätevyyttä myös suhteessa konossementin haltijana olevaan kolmanteen, kun lausekkeessa määrätään, että konossementtiin liittyvien riita-asioiden osalta (eli 'under this bill of lading') toimivaltainen tuomioistuin on sen paikan tuomioistuin, jossa rahdinkuljettajalla on pääasiallinen toimipaikka (principal place of business), ja kun se sisältyy rahdinkuljettajan määrittelevän lausekkeen käsittävään konossementtiin (identity of Carrier -lauseke), joka on annettu sellaista kuljetusta varten, jossa

a) lastinantajalla ja yhdellä mahdollisista rahdinkuljettajista ei ole toimipaikkaa missään sopimusvaltiossa, kun taas

b) toisella mahdollisella rahdinkuljettajalla on tosin toimipaikka sopimusvaltiossa, mutta ei ole varmaa, onko sen päätoimipaikka tässä valtiossa vai jossakin muussa kuin sopimusvaltiossa?

3) Jos toiseen kysymykseen on vastattava myöntävästi:

a) seuraako siitä, että konossementtiin sisällytetyn, rahdinkuljettajan ja lastinantajan välisen oikeuspaikkalausekkeen on katsottava olevan pätevä, myöskin se, että kyseisen lausekkeen on katsottava olevan pätevä myös jokaista konossementin haltijana olevaa kolmatta kohtaan, vai onko näin

ainoastaan siinä tapauksessa, että lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet ovat sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan siirtyneet konossementin haltijana olevalle kolmannelle tämän saadessa konossementin?

b) jos konossementtiin sisällytetyn, rahdinkuljettajan ja lastinantajan välisen oikeuspaikkalausekkeen on katsottava olevan pätevä, voiko selvitettäessä sitä, onko kyseisen lausekkeen katsottava olevan pätevä myös konossementin haltijana olevaa kolmatta kohtaan, merkitystä olla konossementin sisällön lisäksi myös muilla asiaan liittyvillä erityisillä seikoilla, kuten konossementin haltijana olevan kolmannen erityisillä tiedoilla tai sen pitkäaikaisella liikesuhteella rahdinkuljettajaan, ja jos näin on, voidaanko konossementin haltijana olevalta kolmannelta edellyttää, että sen on selvitettävä esillä olevaan asiaan liittyvät erityiset seikat, jos se ei voi pelkän konossementin sisällön perusteella vielä päätellä, että oikeuspaikkalauseke on pätevä?

4) Jos kolmannen kysymyksen a kohtaan on vastattava jälkimmäisen vaihtoehdon mukaisesti, mitä kansallista oikeutta on sovellettava sen selvittämiseksi, ovatko lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet siirtyneet konossementin haltijana olevalle kolmannelle tämän saadessa konossementin haltuunsa, ja mitä oikeussääntöjä on sovellettava, jos kyseisen kansallisen oikeuden oikeusnormeista tai oikeuskäytännöstä ei löydy vastausta siihen, siirtyvätkö lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet kolmannelle tämän saadessa konossementin haltuunsa?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

10 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensimmäiseksi, onko yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen ensimmäisessä virkkeessä olevaa ilmaisua "ovat sopineet" tulkittava siten, että siinä edellytetään, että oikeuspaikkalauseke on muotoiltava siten, että toimivaltainen tuomioistuin voidaan päätellä pelkästään lausekkeen sanamuodon pohjalta.

11 Handelsveem ym. katsovat, että kysymykseen on vastattava myöntävästi, koska oikeusvarmuuden takaaminen on erityisen tärkeää prorogaation alalla. Alankomaiden ja Italian hallitukset puolestaan korostavat, että on tärkeää, että sopimuspuolten valitsemasta tuomioistuimesta on selvä ja tarkka määräys, jotta asiaa käsittelevä tuomioistuin pystyy päättelemään, onko se toimivaltainen.

12 Sitä vastoin Coreckin, Yhdistyneen kuningaskunnan ja komission mukaan riittää, että toimivaltainen tuomioistuin voidaan päätellä lausekkeen sanamuodon perusteella ottaen samalla myös huomioon tapauksen konkreettiset olosuhteet.

13 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että koska yleissopimuksen 17 artiklassa asetetaan oikeuspaikkalausekkeen pätevyyden edellytykseksi sopimuspuolten välinen sopimus, asiaa käsittelevän tuomioistuimen on ensiksi tutkittava, onko sille toimivallan antavasta oikeuspaikkalausekkeesta tosiasiallisesti sovittu sopimuspuolten kesken siten, että yhteisymmärrys käy ilmi selkeästi ja tarkasti; edelleen se on todennut, että yleissopimuksen 17 artiklan muotovaatimusten tarkoituksena on taata, että asiasta on tosiasiallisesti sovittu sopimuspuolten välillä (ks. erityisesti asia 24/76, Estasis Salotti, tuomio 14.12.1976, Kok. 1976, s. 1831, 7 kohta; Kok. Ep. III, s. 227; asia 25/76, Segoura, tuomio 14.12.1976, Kok. 1976, s. 1851, 6 kohta; Kok. Ep. III, s. 235 ja asia C-106/95, MSG, tuomio 20.2.1997, Kok. 1997, s. I-911, 15 kohta).

14 On huomattava, että vaikka yleissopimuksen 17 artiklan tarkoituksena on suojella sopimuspuolten tahtoa, tätä artiklaa on tulkittava siten, että sopimuspuolten tahtoa kunnioitetaan vain, jos sopimuspuolten tahto voidaan saada selville. Yleissopimuksen 17 artikla perustuu nimittäin siihen, että sopimuspuolten tahdonautonomiaa kunnioitetaan prorogaation osalta silloin, kun oikeuspaikkasopimuksessa tiettyjen tuomioistuinten käsiteltäväksi määrätään yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia oikeusriitoja, mistä poikkeuksena ovat 17 artiklan 4 kappaleessa nimenomaisesti poissuljetut oikeusriidat (asia 23/78, Meeth, tuomio 9.11.1978, Kok. 1978, s. 2133, 5 kohta).

15 Tästä seuraa, että yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen ensimmäisessä virkkeessä olevaa ilmaisua "ovat sopineet" ei voida tulkita siten, että siinä edellytetään, että oikeuspaikkalauseke on muotoiltava siten, että toimivaltainen tuomioistuin voidaan päätellä pelkästään oikeuspaikkalausekkeen sanamuodon perusteella. Riittää, että lausekkeessa määritetään ne objektiiviset tekijät, joista sopimuspuolet ovat sopineet valitakseen sen tuomioistuimen tai ne tuomioistuimet, jotka sopimuspuolten mukaan ovat toimivaltaisia ratkaisemaan jo syntyneet tai syntyvät riidat. Näiden tekijöiden ohella, joiden tulee olla niin täsmällisiä, että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi päätellä, onko se toimivaltainen asiassa, voidaan tarvittaessa ottaa huomioon kunkin tapauksen olosuhteet.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

16 Toiseksi kansallinen tuomioistuin tiedustelee, mitkä ovat yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen soveltamisedellytykset. Tuomioistuin kysyy, sovelletaanko tätä määräystä silloin, kun oikeuspaikkalausekkeessa nimetään oikeuspaikaksi se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä tietyllä alkuperäisen sopimuksen sopimuspuolella on päätoimipaikka, kun ei ole selvitetty, että päätoimipaikka on jonkun sopimusvaltion alueella.

17 Kuten yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen ensimmäisen virkkeen sanamuodostakin käy ilmi, tätä määräystä sovelletaan ainoastaan, jos kaksi edellytystä täyttyy, eli jos ainakin yhdellä sopimuspuolella on kotipaikka jonkin sopimusvaltion alueella ja jos oikeuspaikkalausekkeessa nimetään oikeuspaikaksi jonkun sopimusvaltion tuomioistuin tai tuomioistuimet. Tässä säännössä, joka perustuu siihen, että yleissopimuksen tarkoituksena on tuomioistuinten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen ja täytäntöönpanon helpottaminen, edellytetään siten oikeuspaikkalausekkeelta tarkkuutta.

18 Ensimmäisen edellytyksen osalta on todettava, että yleissopimuksen 53 artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimusta sovellettaessa tarkoitetaan kotipaikalla myös yhtiön kotipaikkaa. Saman määräyksen mukaan asiaa käsittelevän tuomioistuimen on sovellettava omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiään ratkaistessaan, missä yhtiöllä on kotipaikka. Näin ollen asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa sovellettavien lainvalintasääntöjen mukaan määräytyvässä kansallisessa laissa asetetaan ne kriteerit, joiden mukaan määritetään oikeushenkilön kotipaikka, ja erityisesti vahvistetaan, mikä merkitys päätoimipaikalla on tältä osin.

19 Toisen edellytyksen osalta on todettava, että yleissopimuksen 17 artiklaa ei sovelleta lausekkeeseen, jossa määrätään oikeuspaikaksi jonkin kolmannen valtion tuomioistuin. Sopimusvaltion alueella sijaitsevan tuomioistuimen on, mikäli sen käsiteltäväksi saatetaan riita-asia oikeuspaikkalausekkeesta huolimatta, arvioitava oikeuspaikkalausekkeen pätevyys tuomioistuimen sijaintivaltion lain — mukaan lukien lainvalintasäännöt — perusteella (ks. Schlosserin selvitys, joka koskee yleissopimusta Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehtyyn tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan, EYVL 1979, C 59, s. 71, 176 kohta).

20 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko oikeuspaikkalauseke yleissopimuksen 17 artiklan kannalta pätevä, tarkastelun kohteena on oltava alkuperäisen sopimuksen sopimuspuolten väliset suhteet (ks. vastaavasti asia 71/83, Tilly Russ, tuomio 19.6.1984, Kok. 1984, s. 2417, 24 kohta ja asia C-159/97, Castelletti, Kok. 1999, s. I-1597, 41 ja 42 kohta). Kansallisen tuomioistuimen on siis arvioitava yleissopimuksen 17 artiklan soveltamisedellytyksiä ottaen tarkastelun kohteeksi juuri nämä sopimuspuolet, jotka sen on määritettävä. Niitä olosuhteita, joissa oikeuspaikkalausekkeeseen voidaan vedota alkuperäisen sopimuksen kannalta ulkopuolista eli kolmatta tahoa vastaan, käsitellään kolmannessa kysymyksessä, jota tarkastellaan seuraavaksi.

21 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava, että yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaletta sovelletaan ainoastaan silloin, kun ainakin yhdellä alkuperäisen sopimuksen sopimuspuolella on kotipaikka jonkin sopimusvaltion alueella ja kun sopimuspuolet sopivat antavansa riitansa jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuimien ratkaistavaksi.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

22 Kansallinen tuomioistuin kysyy kolmanneksi, onko oikeuspaikkalauseke, josta rahdinkuljettaja ja lastinantaja ovat sopineet ja joka on sisällytetty konossementtiin, pätevä myös kaikkiin konossementin haltijoina oleviin kolmansiin nähden vai ainoastaan sellaiseen konossementin haltijana olevaan kolmanteen nähden, jolle tämän hankkiessa konossementin ovat sovellettavan oikeuden nojalla siirtyneet lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet.

23 Tältä osin riittää, kun todetaan yhteisöjen tuomioistuimen katsoneen, että mikäli konossementtiin sisältyvä oikeuspaikkalauseke on pätevä 17 artiklan mukaisessa merkityksessä lastinantajan ja rahdinottajan välisessä suhteessa, siihen voidaan vedota myös konossementin siirronsaajaan nähden, kun sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet ovat siirtyneet konossementin siirronsaajalle (em. asiassa Tilly Russ annetun tuomion 24 kohta ja em. asiassa Castelletti annetun tuomion 41 kohta).

24 Tästä seuraa, että sovellettavan kansallisen oikeuden perusteella on ratkaistava, ovatko alkuperäisen sopimuksen jonkin sopimuspuolen oikeudet ja velvollisuudet siirtyneet kolmannelle taholle, jota vastaan oikeuspaikkalausekkeeseen on vedottu.

25 Mikäli oikeudet ja velvollisuudet ovat siirtyneet, ei ole tarpeen tutkia, onko kolmas antanut suostumustaan alkuperäiseen sopimukseen sisällytettyyn oikeuspaikkalausekkeeseen. Tällaisessa tapauksessa kolmannella ei voi olla konossementin haltuunsaamisen perusteella enemmän oikeuksia kuin lastinantajalla on ollut. Kolmannelle siirtyvät näin kaikki konossementista ja siten myös oikeuspaikkasopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet (em. asiassa Tilly Russ annetun tuomion 25 kohta).

26 Toisaalta, mikäli sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan alkuperäisen sopimuksen kannalta kolmannelle taholle ei ole siirtynyt alkuperäisten sopimuspuolten oikeuksia ja velvollisuuksia, asiaa käsittelevän tuomioistuimen on tarkistettava yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleessa säädettyjen edellytysten mukaisesti, onko tämä kolmas antanut suostumuksensa siihen oikeuspaikkalausekkeeseen, johon häntä vastaan vedotaan.

27 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että oikeuspaikkalauseke, josta rahdinkuljettaja ja lastinantaja ovat sopineet ja joka on sisällytetty konossementtiin, on pätevä myös konossementin haltijana olevaan kolmanteen nähden, mikäli konossementin hankkiessaan tälle kolmannelle ovat sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan siirtyneet lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet. Mikäli näin ei ole, on tarkastettava yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen edellytysten mukaisesti, onko kolmas antanut suostumuksensa oikeuspaikkalausekkeeseen.

Neljäs ennakkoratkaisukysymys

28 Kansallinen tuomioistuin kysyy neljänneksi, mikä on se sovellettava kansallinen oikeus, jonka mukaan määritellään konossementin haltijana olevan kolmannen

oikeudet ja velvollisuudet, ja siinä tapauksessa, että näin määritelty kansallinen oikeus ei tuo tähän kysymykseen vastausta, mitä oikeussääntöjä on sovellettava.

29 On muistutettava, että pöytäkirjan ensimmäisen artiklan mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan yleissopimuksen tulkintaa koskevan kysymyksen.

30 Se, mitä kansallista oikeutta on sovellettava konossementin haltijana olevan kolmannen oikeuksien ja velvollisuuksien määrittämisessä, ei koske yleissopimuksen tulkintaa, ja tämän kysymyksen ratkaiseminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle, jonka on sovellettava asiassa omia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiään.

31 Se, miten sovellettavan kansallisen oikeuden sisältämä oikeusaukko voidaan täyttää, on katsottava hypoteettiseksi kysymykseksi, eikä myöskään se koske yleissopimuksen tulkintaa.

32 Edellä esitetystä seuraa, että neljäs kysymys jätetään tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

33 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Hoge Raad der Nederlandenin 23.10.1998 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaletta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä sopimuksella, on tulkittava seuraavalla tavalla:

1) **Tässä määräyksessä ei edellytetä, että oikeuspaikkalauseke olisi muotoiltava siten, että toimivaltainen tuomioistuin voidaan päätellä pelkästään oikeuspaikkalausekkeen sanamuodon perusteella. Riittää, että lausekkeessa määritetään ne objektiiviset tekijät, joista sopimuspuolet ovat sopineet valitakseen sen tuomioistuimen tai ne tuomioistuimet, jotka sopimuspuolten mukaan ovat toimivaltaisia ratkaisemaan jo syntyneet tai syntyvät riidat. Näiden tekijöiden ohella, joiden tulee olla niin täsmällisiä, että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi päätellä, onko se toimivaltainen asiassa, voidaan tarvittaessa ottaa huomioon kunkin tapauksen olosuhteet.**

2) Tätä määräystä sovelletaan ainoastaan silloin, kun ainakin yhdellä alkuperäisen sopimuksen sopimuspuolella on kotipaikka jonkin sopimusvaltion alueella ja kun sopimuspuolet sopivat antavansa riitansa jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuimien ratkaistavaksi.

3) Oikeuspaikkalauseke, josta rahdinkuljettaja ja lastinantaja ovat sopineet ja joka on sisällytetty konossementtiin, on pätevä myös konossementin haltijana olevaan kolmanteen nähden, mikäli konossementin hankkiessaan tälle kolmannelle ovat sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan siirtyneet lastinantajan oikeudet ja velvollisuudet. Mikäli näin ei ole, on tarkastettava yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen edellytysten mukaisesti, onko kolmas antanut suostumuksensa oikeuspaikkalausekkeeseen.

Edward Jann Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä marraskuuta 2000.

R. Grass

kirjaaja

A. La Pergola

viidennen jaoston puheenjohtaja